

Na koncu filma pade Peter, ki ga situacija najbolj travmatizira, saj je obremenjen »dedno«. — Očeta ima v zaporu, poleg tega je pa še najbolj zagrizen jazzist. Poizkuša pobegniti čez mejo, pa ga ustrelijo. Kajti pot čez mejo ni možna. Umetnost v službi ideologije ali v avantgardni opoziciji in izgnanstvu znotraj ideologije sta poti, ki sta se ponujali že v Splavu Meduze.

Po Petrovi smrti se zlomi še eden od glasbenikov, Jožef. Vzame inštrument in steče za Mileno proti morju. Ne bo več igral, vsega ima dovolj in nobenemu sistemu ne bo več služil!

V končni sekvenci se združita Méliès in Lumière: fikcija in dokumen-

tarni material sta potekala skozi film vzporedno, na koncu se združita v črno beli sklepni sekvenci, kjer se Jožef in Milena znajdetta ob morju, skupaj s slovenskimi uarniki, ki so jih delovne organizacije nagradile z izletom na morje. (»Dokumentarec« o tem izletu in okušanju morja smo videli že v prvi tretjini filma.) Jožef igra, delavci pa z otroškimi navdušenjem bredejo po morju, ga okušajo, se škropijo. Dogajanje spremlja raztrgana jazz muzika, boleča, tarnajoča priredba pesmi Kaj ti je deklica. Zelo lepa metafora in zelo lep film. Končno film, ob katerem lahko resneje razmišljamo tudi o filmski estetiki.

Barbara Habič

MARKO ŠVABIČ, LJUBAVNE POVESTI

Književnost

Marko Švabič je pred desetletjem vzbudil veliko pozornost s knjigo *Sonce sonce*, pozneje se je njegovo ime redkeje pojavljalo v revialnem tisku, predvsem kot avtor kratke proze, ne da bi mogli za objavami slutiti obsežnejši ustvarjalni projekt, za katerega je nujno potreben daljši čas, priprava, študij, skratka, vsi pogoji za pisateljsko delo. Druga Švabičeva knjiga je prišla bralcem v roke po še »naloženem kapitalu« hipnega pisateljskega uspeha in že spričo tega zbuja širše zanimanje ob pričakovanju avtorjevega umetniškega, ustvarjalnega zorenja.

Ljubavne povesti* so le okvirni naslov za pet novel oziroma črtic na skupno temo; preproste so po pripovedni fakturi, dnevno prigodniške, vsakdanje, vzete iz izsekov neproblematičnega, povprečnega sveta, potrošniškega malomeščanstva, ne preveč pogumnega bahaškega apetitarstva, kot

bi kakega slovenskega realista iz 19. stoletja pomladil za sto let. Švabičeva zgodnja modernistična proza se je izognila lahkotnosti, sedanja v Ljubavnih povestih je zapustila poprejšnji stilni nastavek; namesto radikalizacije prvotnih izhodišč, iskanja novih možnosti in gradnje na razvidnih temeljih je pisatelj ubral drugačno, razvojno presejnetljivo pot; konservativnejšo, če s tem mislimo tudi bolj komunikativno; lažjo, če opozorimo na sodobni »večerniški« stil, z opazno nonšalanco, deloma ironijo in grotesko, ki ob nekaterih komaj predvidljivih fabulativnih razpletih vendarle dokazujejo, da ne gre za prave zgodbe, »ki jih piše življenje«, marveč hoteni artistični kliše, z vsemi obvezami in posledicami.

V Najljubši pacientki je v ženski prvoosebni izpovedi nakazal pripovedno raven »avšaste« mladenke o njeni veliki ljubezni s filmskim zvezdnikom in o njenem polomu. A spričo fabulativnega preobrata ni uspel artikulirati razvidnejšega, usodnejšega jezika kot

* Marko Švabič, *Ljubavne povesti*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1982, zbirka *Nova slovenska knjiga*, urednik Janez Mušič, opremil Jure Kocbek, grafično oblikovala Dunja Furlani, str. 184.

nosilca avtentičnega dogajanja. »Uglajena mlada gospa« je zmožna nekakšnih »refleksij« o življenju, tipa: »Bilo je pač jasno, da živim in bijem in žijem tu v tem kupu mesa, ki je moje«. Skratka, zgodbica neprepričljive konstrukcije, čeprav slutimo ravno v tem poizkus približevanja nekemu malomeščanskemu razumevanju odnosov med mladimi zakonci.

Uslužbenec in ljubezen, najdaljša novela v knjigi, aktualizira temo iz sodobnega »poslovnega sveta«. Spretno zasnovana zgodba s tipičnimi protagonistami, predstavniki uspešnega srednjega sloja ali tistimi, ki v tem vidijo svoj »življenjski domet«; z obvezno preračunljivostjo, načrti na daljavo... dobiva v drugem delu žanr »kriminalke« lažjega komičnega tipa, s presenetljivimi zapleti in še bolj razpleti, z arzenalom »vrednot« in »morale«. V tem prebrisanem nasprotju »interesnih sfer« in »delitvah dela«, ničesar ne manjka, najmanj pa naključij, kot elementov razkrivanja »prave« podobe tipičnih likov. S to novelo je Švabič pokazal prenikavo poznavanje malomeščanske nravi, svet naivnih kalkulacij in spletk, megalomanske nabuhlosti in duhovne revščine, kupnolastniških odnosov. Tipično majhen domači svet s pogledom onkraj svojih zmožnosti.

Črtica Že dolgo vas opazujem govori o ljubezni med uradnikom in snazilko. Tudi tu je razvidno delno neskladje med umišljenim in udejanjenim odnosom. Švabič se spretno poigrava z ljubimcem in njegovo sposobnostjo dobiti »še sto boljših babšet, če hočem«, potem ko je očaral naivno snazilko, opravil »svoje« in jo zapustil.

Temni april se po duhovitosti obravnava teme približuje Uslužbencu in ljubezni: starševska preračunljivost pri »izbiri« hčerinega moža, hčerina »hvalenost«, nacionalni ponos, »pobeg« k ljubemu študentu, njegovo razočaranje spričo njene »dotaknjenosti«, »sprva«, otrok, vojska, drugi otrok, stanovanje,

še ljubezenska kriza in v epilogu njegov samomor. Tipični kozmetični dosežek, kajpada hote in z vso večičino, z vso kranjsko (dogaja se v Kranju) tipičnostjo, skoroda »zgodovinskostjo«. Koliko norčevanja slutimo v tem Švabičevem novelističnem prijemu!

In še črtica Ostrigla sem si lase, kajpada o ženski nečimrnosti, ljubezni in »uničenem življenju« (pri enaindvajsetih letih), o njenem sanjskem begu v »bosno in hercegovino«, ker se v »sloveniji« ne da »povedati ljubezni«. Skrivna vez z ljubimcem s ceste... Ženska izpoved kot pri Najljubši pacientki...

Ljubavne povesti so pisane na kožo slovenskemu povprečnemu bralcu, za to se ni bati za njihovo berljivost. Bralci bodo doživljali resonanc več kot dovolj, v tem konformističnem, z vsemi težavami zabeljenem življenju, zlasti če ga zastrupi »ljubav«, ki tako kot pri Tavčarju tudi pri Švabiču prinaša človeku le nesrečo, iz katere največkrat ni pomoči. Švabičeve Ljubavne povesti so neke vrste dvojna parodija: na ljubezenske teme polpreteklega domačega pisateljskega izročila in na razkošje sodobne problematike mladih, na njihov velik svet, čustva, tudi sebičnost in lakomnost, brez kakega socialnega in kolektivnega čuta, zato tudi odnosi v teh povestih in črticah nimajo družbenih, marveč le zasebne dimenzije, do družbe je še precej daleč, kot da vsi tu pehajoči se in jokajoči se »junaki« ne bi vedeli, kje da živijo in delajo, kje poganjajo svoje korenine. Švabič, hote ali nehote, vede ali nevede, prepričljivo kaže, kam pelje ta s »kozmetiko« obdani in »opeharjeni« malomeščanski, pridobitniški in egoistični svet (kajpada slovenski, da ne bo pomote.)

Švabičeva knjiga ni prinesla velike literature in ji v primerjavi s prvo lahko očitamo celo nazadovanje, vendar ostaja v okviru hote eksplicirane trivialnosti koherentna, dosledna, s spretno

mimikrijo sloga, za katerega smemo domnevati, da ni čisto »pravi« Svabičev.

Marijan Zlobec

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

Beograjska Književna reč, številka 201, prinaša enajst pesmi Vena Tauferja z naslovom (po eni od njih) *Mrtvaška kost*. Pesmi je prevedel Josip Osti. Kar pet zapisov je posvečenih primeru Golubnjača (skupina študentov beograjske fakultete za dramsko umetnost, Spomenka Deretić, Vida Ognjenović, Borka Pavičević in avtorji ter izvajalci predstave Golubnjača.) Vsi po vrsti so apologije tej uprizoritvi. Čez dve časopisni strani se vleče zapis prof. dr. Milana Kangrga ob ponovni izvolitvi dr. Stipeta Šuvarja za rednega profesorja filozofske fakultete v Zagrebu. Temu je dodano spremno pismo, v katerem se Milan Kangrga ob drugem poskusu, da bi izvolili Šuvarja za rednega profesorja, med drugim čudi, kako da »tega človeka ni nití malo sram, ko se vsiljivo rine na fakulteto, ki mu je že dvakrat dala vedeti, da ga ne želi imeti v svojih vrstah«. V obrazložitvi s številnimi točkami pa med drugim beremo, kako je Stipe Šuvar reagiral na to, da ga na tej ustanovi ne marajo. Kakor je razvidno iz Šuvarjevega vedenja, piše Kangrga, je bil ob glasovanju v fakultetnem svetu, zaradi česar je verjetno prišlo do ponovne, z razsodništvom zahtevane volitve, poudarek na tem, da naj bi v svetu ne razpravljali o predlogu komisije, ki so ga podpisali prof. dr. Milan Prelog kot predsednik in prof. dr. Zdravko Mlinar ter prof. dr. Srdjan Vrcan kot člana. Vendar pa se baje ni dalo ugotoviti, kdo je pravzaprav Šuvarja ponovno predlagal. Prelog in Vrcan po Kangrgovem dokazovanju tega nista mogla storiti. Ostaja še, piše Kangr-

ga, slovenski sociolog prof. dr. Zdravko Mlinar kot drugi podpisani član komisije in bi bilo zdaj vsekakor čudno, če bi kdo hotel trditi, kako profesor Mlinar piše poročilo v Šuvarjevem zvodenelem, dolgočasnem, sivem slogu od začetka do konca, in sicer v hrvaškem jeziku. V nadaljnjem Kangrga dokazuje, da je Stipe Šuvar kar sam napisal predlog za svojo izvolitev za rednega profesorja in to utemeljuje z vrsto primerov in okoliščin. — Ustavimo se še pri pisanju Marije Mitrovičeve o dveh zbornikih, posvečenih Dušanu Pirjevcu. Mitrovičeva med drugim piše:

»Pet let po smrti literarnega teoretika, filozofa, profesorja primerjalne književnosti ljubljanske univerze Dušana Pirjevca, sta izšli dve knjigi v dveh različnih okoljih in obe posvečeni spominu na tega zaživa cenjenega misleca, ki pa so mu tudi nasprotovali in ki je bil priljubljen tudi zunaj svojega ožjega okolja, a bil hkrati uradno nepriznan. Mihajlo Burić in Ivan Urbančič sta uredila zbornik, ki ima naslov *Mišljenje na koncu filozofije / Mišljenje na kraju filozofije / Des Denken am Ende der Philosophie*. Ta trojezični zbornik je izšel v okviru samostojnih izdaj Slobodana Maršića v Beogradu. V zbirki Znamenja, ki izhaja pri založbi Obzorja, pa je izšel *Pirjevčev zbornik*, ki ga je uredil Tine Hribar.

Zbornik *Mišljenje na koncu filozofije* ima, bi rekli, mednarodni pomen, v njem so objavljene teksti vrste jugoslovanskih in nekaterih nemških avtorjev. Prispevki so objavljene v jeziku, v katerem so bili napisani (srbohrvaščini, slovenščini ali nemščini), kratek resumé vsakega dela pa je potem preveden še v druga dva jezika. Na koncu knjige je kratka biografija in bibliografija del Dušana Pirjevca, ki ju je sestavila Nedeljka Pirjevec ...

... Oba zbornika, posvečena Dušanu Pirjevcu, sta prinesla tekste prav